

Litt om bakgrunnen for den økonomiske situasjonen ved MH fakultetet

Oppsummering: Hvorfor har det gått galt?

Det er vanskelig å gi ett enkelt svar på hvorfor vi er her vi er i dag. Flere forhold har virket samtidig, og dels forsterket en negativ utvikling. Et forsøk på forklaring vil allikevel være:

- i) Fallet i bevilgningsinntekter ble større og mer varig en forutsatt. Da vi laget langtidsbudsjett for perioden 2021 til 2024 lå det inne en realvekst i bevilgningene. Vi har vært for optimistiske i de fremtidige inntektsanslagene og ikke vært tidlig nok ute med å tilpasse driften til en trangere økonomisk hverdag.
- ii) Kravet om å bygge ned avsetninger kom samtidig med fall i bevilgningsinntektene. Nedbyggingen av avsetninger (penger på bok) har skjedd ved å påføre oss varige kostnader (faste ansatte) og dermed forsterket den negative konsekvensen for driftsøkonomien.
- iii) Selv om inntektene fra den eksternfinansierte virksomheten (BOA) har vært stabile i den perioden vi har sett på her peker pilene i langtidsbudsjettet nedover. Det betyr at vi må tilpasse en større del av aktiviteten vår på de inntektene vi får fra Kunnskapsdepartementet (bevilgningsøkonomien), som også har også en forventet negativ utvikling.
- iv) Lønnsoppgjørene de siste årene har blitt høyere enn antatt som følge av høy pris- og lønnsvekst i samfunnet. Lønnskostnad pr årsverk har derfor økt.

I korte trekk: Inntektene faller, og lønnskostnadene stiger. Fakultetet og institutter har vært for optimistiske og dermed reagert for sent for å tilpasse seg denne utviklingen. Konsekvensen er at omstillingen blir mindre gradvis, og dermed mer følbar for organisasjonen.

Noen begreper

Vi skiller mellom *bevilgningsøkonomien (BFV)* og den *eksternfinansierte økonomien (BOA)*. Den første er de midlene som (primært) kommer fra Kunnskapsdepartementet. BOA-midlene er eksterne midler som det i utgangspunktet må søkes om. De kommer fra finansieringskilder som EU, Forskningsrådet, Samarbeidsorganet etc.

Bevilgningsøkonomien er delt i to; en *ramme til drift (RD)* og en del som går til *strategi og omstilling (RSO)*. I den siste finner vi stipendiat og postdoktor stillinger som vi bl.a. benytter som egenfinansiering ved store søknader. RSO-midlene kan ikke blandes sammen med RD-midlene. I gode tider har MH forskuttet framtidige RSO bevilgninger, og i dårlige tider holdt tilbake midler. Slik situasjonen er nå så tildeler fakultetet færre Ph. d/postdoktor-stillinger til instituttene enn man gjort tidligere.

Mellom den eksternfinansierte (BOA) og den internfinansierte økonomien (RD) er det et *samspill*. Samspillet består av to komponenter; overføringer og egenfinansiering. Overføring fra BOA er betaling for faste vitenskapelige ansatte, areal, infrastruktur og administrasjon som BOA prosjektet benytter seg av. Egenfinansieringen er kostnader til ressurser instituttet selv legger inn i det eksternfinansierte prosjektet. For at et forskningsprosjekt skal være (økonomisk) lønnsomt for instituttet, må overføringene fra BOA være høyere enn egenfinansieringen. Samspillet fra den eksternfinansierte aktiviteten gjør at vi kan finansiere aktivitet i form av ansatte, investeringer og

strategiske tiltak utover de midlene vi får bevilget fra KD. Forutsetningen for dette er at instituttene klarer å opprettholde sin BOA-portefølje med forskningsprosjekt.

Når MH nå er i gang med et arbeid for å få på plass en bærekraftig økonomi dreier dette seg om tallene på ramme drift (RD) i bevilgningsøkonomien (BFV). Det er i denne delen av økonomien alle de faste kostnadene og forpliktelsene til instituttene og fakultetsadministrasjonen ligger.

De økonomiske rammebetingelsene

(NB! Fra 2025 legges finansieringsmodellen for hele UH sektoren om. Det som står under, gjelder til og med 2024). Bevilgningen fra Kunnskapsdepartementet som kommer til NTNU, og videre til fakultet og instituttene, består av en basisramme og en del som avhenger av forsknings- og utdanningsaktiviteten (resultatbasert inntekt). Den delen som avhenger av utdanningsaktivitet, er relativt ukomplisert; flere studiepoeng og flere kandidater gir flere penger. Den delen som avhenger av forskningsaktivitet, er mer komplisert. Her er det totale beløpet fast for hele UH-sektoren. Det betyr at NTNU sin andel avhenger av NTNU sin andel av den samlede forskningsaktiviteten i landet, MH sin andel avhenger av MH sin andel av alle fakultetene på NTNU sin forskningsaktivitet, og instituttets andel avhenger av instituttets andel av alle instituttene på MH sin forskningsaktivitet. Kortversjonen er at selv om man forsker *mer* på et institutt kan man allikevel ende opp med lavere inntekter dersom de andre instituttene forsker *enda mer*.

I tillegg til bevilgningen fra Kunnskapsdepartementet, har man, som vi så over, også inntekter fra i den eksternfinansierte virksomheten (BOA). Enkelte institutt har i tillegg inntekter fra direkte tilskudd til spesifiserte formål fra andre departement (f.eks. RKBU får finansiering fra Helse- og omsorgsdepartementet), inntekter fra etter- og videreutdanning (EVU) mm.

Finansieringsmodellen på MH-fakultetet

Dagens modell bygger på de samme prinsippene som NTNU sin finansiering av fakultetene. I korte trekk betyr det at hvert institutt får en basisramme og en andel av de resultatbaserte inntektene. De resultatbaserte inntektene deles i to, slik at 50 % går rett til instituttet, mens 50 % legges til beløpet som fordeles alle instituttene gjennom basisrammen. Fordelingen av basisrammen mellom instituttene følger i stor grad den historiske fordelingen mellom instituttene som vi har hatt med oss siden fusjonen (men med noen justeringer).

Frem til og med 2019 var fakultetets økonomi bygget opp slik at alle lønnskostnader lå på fakultetsnivået. Fra og med 2020 ble lønnskostnadene flyttet ut på instituttnivå. Den finansieringsmodellen vi har i dag ble tatt i bruk fra 2021.

Hva har gått galt?

Her ser vi på noen hovedtrekk i perioden 2021 til 2024. Vi tar utgangspunkt i regnskapet for 2021 slik det ble lagt fram i fakultetsstyret mars 2022 og budsjettet for 2024 slik det ble lagt fram for fakultetsstyret i februar i år. Etter pålegg fra fakultetsstyret og rektor er budsjettet for 2024 endret, men de tallene som legges fram her kan betraktes som budsjett uten ytterligere tiltak enn de som ble gjennomført i 2023.

	2021	2024
Inngående balanse (IB) pr. 01.01.	103 834	11 834
Bevilgning	752 148	773 442
Overføring fra eksternfinansiert virksomhet (BOA)	278 341	290 601

Overføring fra etter og videreutdanning (EVU)	7 878	6 023
Andre inntekter	89 734	93 405
Inntekter	1 128 100	1 163 471
Investering	- 37 969	-21 509
Lønn	-696 580	-822 060
Drift	-240 431	-252 564
Egenfinansiering BOA	-163 510	-146 123
Egenfinansiering EVU	-3 124	-2 998
Kostnader	-1 141 614	-1 245 254
Resultat	-13 514	-81 783

Ved inngangen av 2021 hadde fakultetet samlet nesten 104 millioner kroner i avsetninger (avsetninger = balanse = penger på bok/sparekonto). Fra og med 2021 innførte staten en øvre grense på avsetninger til 5 % av bevilgningen. (Avsetninger til investeringer var unntatt.) Dette ga et press på institusjonene, inkludert NTNU, for å bygge ned avsetningene.

Bevilgningene holder ikke følge med lønns- og prisveksten

I 2024 er den delen av bevilgningen som går til ramme drift (RD) på ca 773 millioner kroner. Dette er drøye 20 millioner mer enn i 2023, men denne økningen følger ikke lønns- og prisveksten ellers i samfunnet. Sammenlikningen mellom 2021 og 2024 kompliseres noe av endring i finansiering av pensjonskostnader fra 2022. Dette førte til en reduksjon i bevilgningen til UH sektoren, men også til en reduksjon i regnskapsførte lønnskostnader. Tar vi hensyn til dette kan vi grovt si at bevilgningen i 2024 er nesten 40 millioner kroner lavere enn den skulle ha vært om man tok hensyn til lønns og prisvekst i samme periode.

Bevilgningen består altså av et basisbeløp og en del som avhenger av forsknings- og utdanningsaktiviteten vår. Det er særlig reduserte inntekter fra forskningsdelen av finansieringsmodellen som forklarer nedgangen i inntekter. Inntektene fra utdanningsaktiviteten har økt i denne perioden.

Lønnskostnadene øker

Fra 2021 til 2024 er det en vekst i regnskapsførte lønnskostnader på mer enn 125 millioner kroner, eller over 20 %. Og da er ikke tatt hensyn til at endringen i pensjonskostnader skulle redusere regnskapsførte lønnskostnader.

Økte lønnskostnader kan komme som følge av økt lønnsnivå og økt antall ansatte. Forhold som trekker lønnsnivået opp er opprykk, omgjøring av stillinger fra universitetslektor til førstestilling ved nye utlysninger, høyere lønnsinnplassering ved nyansettelser, økt bruk av ledertillegg mm. I tillegg kommer merkostnader knyttet til innføring av økt arbeidsgiveravgift for årslønn over 750 000 i 2023 (850 000 i 2024).

Vekst i antall ansatte

Fra database for høyere utdanning (DBH) kan man hente ut årsverk pr oktober per år. Her vises utvikling i årsverk for MH for perioden 2017 til 2023. Det inkluderes her bare stillinger som finansieres på driftsrammen og det er ikke tatt med utdanningsstillinger (stipendiater og

postdoktorer). Det er noe usikkerhet i disse tallene, de avhenger bl.a. av at vi til enhver tid har kontroll på hvilke ansatte som registreres på rammedelen av økonomien og hvilke som registreres på den eksternfinansierte delen. I grove trekk bør tallene allikevel reflektere utviklingen. Det er i perioden også flyttet stillinger mellom enhetene som bidrar til at man må være forsiktig med tolkning av de instituttvis tallene. Totalsummen for MH skal være riktig.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Fakadm	107	109	104	107	99	99	93	89
IKOM	120	123	130	129	126	118	114	105
ISM	179	187	164	159	166	173	165	163
ISB	61	72	66	71	71	71	62	60
INB	100	101	97	99	104	115	105	107
IPH	69	70	77	73	78	81	83	76
KIN	13	14	19	19	27	26	41	46
IHG	86	88	90	91	90	92	87	85
IHA	43	45	46	42	41	52	50	51
Totalsum	777	810	793	791	802	828	801	782

Det var en betydelig vekst i antall årsverk fra 2020 til 2022, og så en nedgang gjennom 2023 og det som er budsjettert for 2024. Noen av endringene skyldes at ansatte er flyttet fra den eksternfinansierte virksomheten og inn på driftsrammen. I dette tilfellet følger bevilgningen med, slik at kostnadene ikke øker.

Andre forhold

Investeringskostnadene er redusert i denne perioden, men arealkostnadene øker på grunn av en økning i internhusleien på NTNU. Denne fungerer slik at fakultetene dekker kostnad til drift og forvaltning av areal. Flytting av fakultetsadministrasjonen til Elgesetergate 16 vil gi en årlig merkostnad på opp mot 10 millioner. Vi forutsetter at også dette arealet vil omfattes av internhusleiemodellen, og merkostnaden reduseres da til 5 millioner årlig. Dette gjøres for å frigjøre areal i Fred Kavli-bygget som vil være nødvendig for å ta imot en forventet økning i studentmassen.